

Program Merytoryczny
XXXI Ponadwojewódzkiego Konkursu Historycznego
im. majora Marka Gajewskiego
„Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 972–1514.
Od Cedyni do Orszy”
w roku szkolnym 2025/2026

Konkurs przeznaczony jest dla uczniów:

- szkół podstawowych (klasy IV–VIII);
- branżowych szkół I stopnia.

Uczniowie biorący udział w Konkursie powinni wykazać się:

- wiedzą i umiejętnościami z zakresu historii Polski i historii powszechnej od drugiej połowy X do pierwszej połowy XVI wieku określonymi w podstawie programowej przedmiotu historia szkoły podstawowej i branżowej szkoły I stopnia;
- znajomością zagadnień z historii Polski w latach 966–1514 wykraczających poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i branżowej szkoły I stopnia;
- wiedzą dotyczącą oręża polskiego od drugiej połowy X do pierwszej połowy XVI wieku, z uwzględnieniem znajomości broni i barwy, architektury obronnej, topografii wojskowej, heraldyki, sfragistyki, falerystyki, literatury, pieśni i malarstwa historycznego.

Zadania pisemne na poszczególnych etapach Konkursu obejmują:

I etap

- ✓ wiedzę i umiejętności z zakresu historii Polski **w latach od 966 do 1320 roku** określone w podstawie programowej przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej I stopnia,
- ✓ wiedzę dotyczącą oręża polskiego w latach 966–1320 wykraczającą poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej I stopnia,
- ✓ wymagania ogólne z zakresu chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej.

II etap

- ✓ wiedzę i umiejętności z zakresu historii Polski i historii powszechnej w latach 966–1514 określone w podstawie programowej przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej,
- ✓ zagadnienia z historii Polski w latach 966–1514 wykraczające poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej,
- ✓ wiedzę i umiejętności dotyczące historii oręża polskiego w latach 966–1514, wykraczające poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej,
- ✓ wymagania z zakresu chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej oraz tworzenie narracji historycznej wykraczające poza podstawę programową przedmiotu historia.

III etap

- ✓ wiedzę i umiejętności z zakresu historii Polski i historii powszechnej w latach 966–1514 wykraczające poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej,
- ✓ wiedzę dotyczącą oręża polskiego w latach 966–1514 ze szczególnym uwzględnieniem znajomości broni i barwy, architektury obronnej, topografii wojskowej, heraldyki, sfragistyki, literatury, pieśni, malarstwa historycznego, topografii wojskowej, falerystyki formacji wojskowych wykraczającą poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej,
- ✓ wymagania z zakresu chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej oraz tworzenie narracji historycznej wykraczające poza podstawę programową przedmiotu historia dla szkoły podstawowej i szkoły branżowej.

Wykaz zalecanej literatury

Etap I – szkolny

- podręczniki szkolne z historii dla szkoły podstawowej dopuszczone do użytku szkolnego przez MEN, także e-podręczniki dostępne na stronie: <https://zpe.gov.pl/>,
- syntezy dziejów Polski i historii powszechnej dotyczące lat 966–1320,
- encyklopedie, leksykony ogólne i tematyczne,
- atlasy historii Polski,
- atlasy historii powszechnej,
- słowniki historyczne i biograficzne,
- teksty źródłowe (np. Sobańska-Bondaruk M., Lenard S., *Ćwiczenia źródłowe dla gimnazjalistów*, Warszawa 2002),
- wydawnictwa albumowe, popularne monografie związane z epoką.

Etap II i III

Uczestnicy Konkursu etapu II i III – **etap wojewódzki i ponadwojewódzki** powinni zapoznać się z wszelką dostępną dla nich literaturą, a także artykułami periodyków naukowych i popularnonaukowych (np. „Mówią Wieki”), które obejmują materiał okresu objętego tegoroczną edycją Konkursu.

Publikacje:

- Bałdowski J., *Grunwald i okolice*, Warszawa 2000,
- Dróżdż P., *Orsza 1514*, Warszawa 2000,
- Guerquin B., *Zamki w Polsce*, Warszawa 1984,
- Jasienica P., *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1989,
- Jasienica P., *Polska Piastów*, Warszawa 1988,
- *Mały słownik terminologiczny architektury obronnej w Polsce*, Wrocław 1974,
- Nadolski A., *Broń i strój rycerstwa polskiego w średniowieczu*, Wrocław 1979,
- Nowak T., Wimmer J., *Historia oręża polskiego 963–1795*, Warszawa 1981 i nast. wyd.,
- Urbańczyk P., *Trudne początki Polski*, Warszawa 2008,
- *Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864*, t. I, red. J. Sikorski, Warszawa 1965-1966,
- *Żołnierz polski. Ubiór, uzbrojenie i oporządzenia od wieku XI do 1960* (album z rys. B. Gembarzewskiego), t. I, Warszawa 1960.

Seria wydawnicza *Dzieje narodu i państwa polskiego*

Labuda G., *Pierwsze państwo polskie*, I–2, Kraków 1989.

Olechnik K., *Cedynia, Niemcza, Głogów, Krzyszków*, I–4, Kraków 1988.

Jasiński T., *Przerwany hejnał*, I–5, Kraków 1988.

Jureczko A., *Testament Krzywoustego*, I–6, Kraków 1988.

Samsonowicz H., *Łokietkowe czasy*, I–8, Kraków 1989.

Krzyżaniakowa J., *Koncyliaryści heretycy i schizmatycy...*, I–12, Kraków 1989.

Kiryk F., *Nauk przemożnych perła*, I–15, Kraków 1986.

Rożek M., *W cieniu katedr i zamków*, I–17, Kraków 1988.

Baczkowski K., *Rady Kallimacha*, I–18, Kraków 1989.

Wyczański A., *Dogonić Europę*, II–20, Kraków 1987.